

1. verandering en continuïteit onderscheiden

Gebruik onderstaande bron.

Aristoteles schrijft over Thales van Milete in Politica:

'Toen men Thales voorhield dat zijn armoede te wijten was aan de nutteloosheid van filosofie, was hij, naar men vertelt, op grond van zijn astronomische kennis al gedurende de winter tot de conclusie gekomen dat de olijvenoogst groot zou zijn; hij spaarde wat geld bijeen en huurde hiermee alle oliepersen in Milete en Chios. Dat kostte hem weinig geld, omdat niemand tegen hem opbood. Toen het moment daar was, ontstond er plotseling grote vraag naar oliepersen; hij verhuurde ze voor een door hem vastgesteld bedrag en maakte zo grote winst. Hiermee toonde hij aan dat het voor filosofen, als zij dat willen, gemakkelijk is om rijk te worden, maar dat zij zich hierom niet druk maken.'

a Wat probeerde Thales te bewijzen?

b Wat was er nieuw aan de filosofie, zoals Thales die bedreef?

c Leg met gegevens uit de bron de nieuwe manier van denken van Thales uit.

2. oorzaken en gevolgen onderscheiden

Gebruik onderstaande bron.

Uit de derde Satire van Juvenalis, vertaling M. d'Hane-Scheltema (Amsterdam 2005):

*'Ik aarzel niet er recht voor uit te komen
dat ik vooral één mensengroep ontwijk,
de lievelingen van het rijke Rome:
die Griekse droesem, waar die stad van ons
verzielt van is – en veel meer buitenlanders!
Hoe lang al stroomt de Syrische Orontes
hier in de Tiber uit en scheidt een vloed
van taal en mode af, van tamboerijnen,
exotisch fluit- en harpspel en van hoeren
die met een bontgekleurde lintenhoed
bij 't Circus prijken. Ga zelf maar kijken!
Ach Romulus, uw eigen oer-Romeinen
lopen op feestsandalen rond en tooien
hun ingezalfde hals met Griekse kralen.
En oosterlingen – Grieken, Macedonen,
Klein-Aziaten, Archipelbewoners –
bezetten onze heuvels, Viminalis
en Esquilijn vooral; en daar krioelen
ze rond in rijke villa's en voelen
zich heer en meester hier. 't Zijn spitse geesten,
brutaal, ad rem, luider en sneller sprekend
dan welke redenaar. Als je bedenkt
wat al voor Grieken één zo'n Griek ons brengt:
taalleraar, retor, arts, landmeter, schilder,
profeet, en acrobaat en tovenaer,
een Griek met honger is dit allemaal.'*

a Over welk verschijnsel beklaat Juvenalis zich?

b Juvenalis legt de nadruk op de nadelige gevolgen, maar niet alle gevolgen die hij noemt waren slecht. Welk positief gevolg noemt hij (ongewild) ook?

c Zijn de opmerkingen van Juvenalis representatief? Leg je antwoord uit.

3. indelen in tijdvakken, perioden en soorten samenlevingen

Gebruik de bron ' Romeinse legerplaats aan de Rijnmond (Valkenburg)' hiernaast.

a Leg het begrip Pax Romana uit.

b Hoe heeft de maker van de bron de Pax Romana uitgebeeld? Noem twee elementen van de afbeelding.

c Welke andere Romeinse invloeden zijn op de bron te zien? Noem er drie.

d Hoe is aan de afbeelding te zien dat het hier gaat om een landbouwstedelijke samenleving? Noem twee kenmerken.

e Leg uit wat deze samenleving te maken heeft met de invloed van de Romeinen.

4. het verleden verklaren

Gebruik onderstaande bron.

Uit: Fik Meijer, Macht zonder grenzen. Rome en zijn imperium (Amsterdam 2005):

'Tijdens een van de senaatszittingen deed Cato iets eigenaardigs. Tot verrassing van de aanwezigen haalde hij plotseling enkele vijgen uit de plooiën van zijn toga en liet die op de grond vallen. Toen de senatoren van hun verbazing bekomen waren en hun bewondering voor de prachtige vijgen duidelijk lieten blijken, vertelde Cato dat het land waar deze vruchten vandaan kwamen, niet ver van Rome lag. Ze waren drie dagen eerder in Carthago geplukt en waren nu al in Rome. Zo dicht was de vijand in de buurt. Cato bereikte zijn doel: hoewel de senatoren wisten dat Rome veel sterker was en dat er geen enkele offensieve dreiging van Carthago uitging, gingen ze toch met Cato mee. Het besluit om over te gaan tot een oorlog tegen Carthago werd bijna unaniem genomen. Het was dus mede te danken aan een paar vijgen dat de Romeinen hun laatste aarzelingen overwonnen.'

a Leg uit waarom Cato vijgen gebruikte om zijn argument kracht bij te zetten.

b Welke verklaring voor het ontstaan van het Romeinse imperium kun je aan de bron ontlelen?

c De Romeinen hadden bij hun veroveringen ook een geheime agenda. Beargumenteer deze stelling aan de hand van deze bron.

5. verleden en heden verklaren

Gebruik onderstaande bron.

'Julius Civilis en de Bataafse opstand

De Romeinen sloten een bondgenootschap met de Bataven, een Germaanse stam die in de Betuwe woonde, in het grensgebied van het Romeinse rijk. De Bataven hoefden geen belasting te betalen als ze maar manschappen leverden voor het Romeinse leger. Na verloop van tijd misbruikten Romeinen mooie jonge Bataafse jongens voor hun seksuele genoegens. Dat was een van de redenen waarom Julius Civilis de Bataven in de zomer van 69 bijeenriep in het woud. Daar begon hij, aldus schrijft Tacitus in zijn Historiën, 'alle onrecht en afpersingen en andere ellende op te sommen'. 'Dit was toch geen bondgenootschap meer zoals vroeger?', hield hij zijn gehoor voor. De Bataven kwamen in opstand. De Bataaf Civilis kende de tegenstander als geen ander. Hij had 25 jaar in het Romeinse leger gediend, waarna hij was teruggekeerd naar zijn landerijen in de Betuwe. Langs heel de Rijn gingen Romeinse forten in vlammen op, pas na ruim een jaar slaagden de Romeinen erin de rust te herstellen. De Bataafse opstand ging de geschiedenis in 'de eerste Nederlandse vrijheidsstrijd'. De Patriotten, die in de 18e eeuw streefden naar een democratisch bestuur, namen de Bataven als voorbeeld. In de Bataafse samenleving zou, volgens de mythe die erover ontstaan was, werkelijk vrijheid en gelijkheid hebben bestaan. De republiek die de patriotten in 1795 in Nederland stichtten, noemden ze daarom de Bataafse Republiek.'

a Welk belangrijk middel van romanisering wordt in de bron genoemd?

b Leg uit waarom romanisering en tolerantie elkaar niet uitsloten.

c Noem twee redenen waaruit blijkt dat de Bataafse Opstand niet direct gericht was tegen de aanwezigheid van de Romeinen.
